

tekem zadnjih desetletij med nami zelo povečal in poglobil, in da tudi širše občinstvo danes glasbe ne umeva več samo kot zabavo, ampak kot resno umetniško, kot eminentno kulturno zadevo.

Kar pa se komorne glasbe kot take tiče, treba pripomniti, da spada kot intimna umetnost v manjše dvorane; tam se taka glasba vse drugače, vse lepše sliši, pa tudi bolj uživa.

Drugo, kar se usojam ob tej priliki omenjati, bi bilo to, naj se pri takih večerih, če mogoče, poskrbi tudi za kako kakršnokoli izpremembo; kajti tudi najboljšega godalnega kvarteta se človek po parurnem neprestanem poslušanju naveliča. Ali bi ne mogel ob takih prilikah pevski zbor Glasbene Matice nastopiti s par vlogami? Bili bi mu zelo hvaležni. Zadnje čase matični pevski zbor sploh malokrat nastopa; če se ne izvaja cel oratorij ali kaj podobnega, pa ga skoro že ne slišiš več. Prosimo malo remedure v tem oziru.

K sklepu še par skromnih vprašanj.

Kdaj pa Slovenci dobimo svoj lasten godalni kvartet? Kdaj lasten orkester? Tudi za tem obojim nam je stremiti in v tem zmislu vzgajati naš mladi glasbeni naraščaj. Ali je treba, da se pri nas skoro vsakdo ravno, oziroma samo klavirskega študija loti, medtem ko imamo violinskih učencev in učenek primeroma še vedno premalo, gojitev ostalih godal (viola, čelo, kontrabas), zlasti pa raznih pihal je pa skoro — tabula rasa?

Začnimo s tozadevnim smotrenim in doslednim delom! Le to nas more in mora v doglednem času privedi k našim ciljem.

Stanko Premrl.

To in ono.

Še nenatisnjena Prešernova pesem. Pod tem naslovom je prinesel poslednji »Zvon« (na str. 572) pet tercin Prešernovih — iz znane prigodnice »Janezu N. Hrdeckemu«, zložene za 25-letnico »Njegoviga poglavarstva«, ki jo je kot župan ljubljanski slavil dne 27., odnosno 29. junija 1845. Priobčil jih je »Zvon«, češ, da so »do zdaj še neznane, neobjavljene«, — po nekem rokopisu, ki so ga menda našli v arhivu županskem ali župnijskem v Železni kaplji, in ki ga je poslal č. g. Meško »Zvonu« v objavo; a priobčil z označbo »Dr. Fr. Prešeren m. p.«

Znani »slavospev krasni in bogati Gorenjski, nje sinovom in dekletom«, ter posebej nje staremu krepkemu duhu, — slavospev, ki je o njem govoril pokojni L. Pintar v Lj. Zvonu l. 1907. (na str. 308) v znani svoji »Saturi«, ter ga je Zbornik Matice Slovenske VIII., leta 1906. (na str. 102) označil za drugi in glavni, na višku simetrične srede stoječi arhitektonski vrh v mojstersko zasnovani kompoziciji tercinske prigodnice, je od l. 1845. do dandanes izšel v slovensko deželo v desetih različnih tiskih, najmanj v nekako 20 do 25 tisoč odtiskih.

Pa še druga! Izvirnik tistih petero tercin je za nas do dandanes, ker njih avtentičnega rokopisa ne poznamo javno še nobenega, naslednji »prvi tisk« v Novicah z dne 2. julija 1845. leta, — do naglasa in

ločila veren odtisek prve, posebne, slavnostne izdaje pesmi:

Ozri se na snežnikov velikáne
Ki jih nar mlájši žarek zore zláte
Pozdravi, k' iz iztóka postlje vstáne;
Delèč okróg pogláj ravni bogáte,
V visócih žít na njih pogláj valóve,
Nje réke brég, okróg zeléne tráte;
Pogláj nje čverste, bístrih glav sinóve,
Ki vnéma v sercih se jim želja svéta,
Obèrniť v dóma čast vsih zgód osnóve;
In zvestoserčne nje pogláj dekléta,
Lic rajski zor, očí pogláj nebésa,
In sramožljívoť, ki je varh njih cvéta;
Obèrni na nje méstnjane očésa,
Kak ljúbíjo pošténoť in pravíco,
Vesélje v persih T i sercé pretrésa.

Kar pa je objavil »Zvon«, je samovoljna potvara, nastala za kak ogovor, dopis ali bogve kaj takega lokalnega tam v Železni kaplji ali kjerkoli že, — samovoljna potvara pravim znane Levstikove samovoljne potvare iz l. 1866., ki jo je brati na str. 228 znane »Wagnerjeve« izdaje Prešernovih »Poezij«, slavne zaradi Stritarjevega predgovora. Tisti rokopis pa, objavljen dandanes (ko imamo faksimile »Poezij«) brez poznanja Prešernove avtentične pisave, z očitnim falzifikatom »Dr. Fr. Prešeren m. p.«, je mlad rokopis, bogve čigave roke, a zatrdno ne (to vam povem, dasi rokopisa nisem videl, čeprav iskal!), a zatrdno ne Prešernove, ki je umrl 8. februarja že l. 1849., kakor znano. Približen prepis je Levstikove, leta 1866. objavljene samovoljne redakcije, ki nima ne pravopisa, ne jezika, ne ritma več resnično in pristno Prešernovega; kot prepis pa zvest vendarle besedilu Levstikovemu — do edine samovoljne, trde izpremembe »na — Slovence te« namestu Levstikovega »na Ljubljánčane«, odnosno izvirno Prešernovega teksta: »Obèrni na nje méstnjane očésa«.

Kaj naj po vsem tem človek sodi? Saj to, da kdo vé za tiste tercine v Prešernu, to je ob Prešernu še manj kakor sama gola abeceda, ker začne tu abeceda šele z dobrim poznanjem jezika Prešernovega in posebej tistih ritmov njegovih, ki tako značilno svojski pojó, pojó! Pa dobro; zgodilo se je, — in dobili smo simbol: simbol »Še nenatisnjena Prešernova pesem«.

Vi, prihodniki, pa opašite si svoja ledja ter očistite si prah s svojih čevljev, preden stopate v sve-tišče!

V Ljubljani, 6. januarja 1917.

Avg. Žigon.

Zamolčane misli. Unionova dvorana. Koncert violinista, koncert čelista, koncert kvarteta na lok. Pa tako nepričakovan obisk: dvorana polna, nabita, pre-majhna.

In slavnostno razpoloženje je razlito nad njo! Kakor večnostni dih trepeta nad glavami in na obrazih skrivnosten odsev, kakor pričakovanje razodetja, ki ima priti. — Ponos raste v srcu in radost nad neverjetnim glasbeno-kulturnim napredkom: absolutna glasba, brez besedila, brez pestre različnosti, kakršno nudijo vo-

kalno-instrumentalne prireditve; celo brez vsakršne vsebinske pojasnitve, kakršno morajo celo svetovna mesta obiskovalcem napisati na sporedni list, da morejo, poslušajoč zvoke, svojim čuvstvom vsaj v nekoliko ustvariti izraz notranje, čeprav neizrečene besede ...

Rim, Dunaj, ali smo vaju v sili mladostnega umetnostnega poleta res tako nenadoma in tako visoko nadkrilili, zlasti tebe, Dunaj, s tvojo nezaslišano glasbeno kulturo, ki te zanjo takorekoč svet zavida? Pač! Saj se dvamilionski Dunaj pri enakih in podobnih koncertih zadovoljuje s srednjimi, celo malimi dvoranami in mora še te večkrat polniti s prostimi vstopnicami. Pri nas pa v največji pohajajo sedeži!

Dejstvo je!

Čemu torej kaplja venomer pri vsakem koncertu kakor strup v dušo jedek dvom z boleznim spoznanjem: ni kultura, ni glasbena izobrazba, ni žeja po taki umetnosti glavna sila, ki dviga Ljubljano s tečajev in jo, kakor na božjo pot, vodi v koncertno dvorano. Kako da zmore Ljubljana, česar ne zmore Dunaj s svojo sto in stoletno tradicijo, kako da Ljubljana tako nepremagljivo zahrepeni po tej malo popularni glasbi, ko je veliki večini prebivalstva najlepši užitek v gostilni zapeta pesem: »Od ljubljanskega mesta do Kurje vasi?« Ta malobrižna Ljubljana, ki so pred osmimi, devetimi leti prvovrstni svetovni umetniki v njej praznim klopem godli?

Kje torej temelji ta izredni pojav zadnjih dni, če ne na nenavadni višini naše glasbene izobrazbe, ki priganja takim koncertom vse naše sloje: poleg glasbenega veščaka sedi gospodična, ki ji je srce in čuvstvo polno sentjavih salonskih komadov, poleg najvišje inteligence preprost obrtnik, ki je brž zaprl svojo delavnico in pohitel z družino, da užije vsaj drobec te umetnosti, ki mu je kaj malo umljiva?

In je vstala misel, prej le namignjena,¹ ter se uveljavlja kot neovrgljiva, neoporečna resnica.

Hiranje, ali bolje, počasno umiranje tega borgega umetniškega življenja pri nas je vzrok, da srca z največjo silo hite za zadnjo, če še tako malo dosegljivo biljo, da se ob njej vsaj nekoliko dvignejo iz splošnega mrtvila. Edini pravi vzrok je to, da za slovensko občinstvo v Ljubljani ni prostora, kjer bi našlo utehe svojemu hrepenenju po uživanju lepote.

S to mislijo vred se pa resnega lica dviga vprašanje in stopa v ospredje: Ali bi ne bil sedaj čas, da vstane slovensko gledišče? Razpoloženje v dušah po tej dolgi postni dobi se zdi tako, da bi bilo umetnosti željno občinstvo za gledišče hvaležno, najbolj hvaležno za tako, ki bi bilo v vsakem oziru dobro. Zakaj kljub vsem pomislekom stoji, da se zmisel za resnično, pravo umetnost, ki ne gre za nizkotnimi instinkti, vendarle vidno pogloblja. Trajno brez gledišča ne bomo, to vsi dobro vemo. Če se ne lotimo^o o pravem času — pa naj bi si bilo tudi z žrtvami —, da prikličemo v življenje dobro, bo samo od sebe, kakor plevel na njivi nebriznega gospodarja, vzkalilo slabo. —

Toda v srcu se oglašča dvom, jasno vprašuje čuječa vest: To zahtevaš ob času, ko naši možje, cvet in moč

naroda, padajo, umirajo in z gorko srčno krvjo izpirajo madeže nebrzdane kulture? —

In zamolčal sem te misli in utajil to vprašanje v poročilih, dokler ni ž njimi prišel argument, da je tudi čuječa vest brez besede vdano povabila glavo: Kino! Tisoči se izobražajo v smeri, da se Bog usmili! Stotine mladih duš ob tej rokomalharski umetnosti zapravljajo vero v ideale; stotine jasnih duš se sprijaznijo, še preden so imele priliko videti solnčni svit lepote, z nje potvaro. Ali naj toliko časa zamujamo to priliko, da srca za resnično, čisto lepoto ne bodo več dovezeta?

Dr. Fr. Kimovec.

† **Frančišek Levec.** Dne 4. decembra 1916, bil je deževen ponedeljek, smo spremili k večnemu počitku Frančiška Levca, enega izmed najvplivnejših delavcev na polju slovenskega slovstva.

Celo desetletje (1881—1890) je z »Ljubljanskim Zvonom«, ki ga je urejeval v zmerno realističnem zmislu, dajal smer naši literaturi in našemu literarnemu jeziku in je v listu združeval domalega vse, kar je imelo tačas kaj važnega povedati slovenskemu narodu. Po Bleiweisovi smrti nam je ustvaril l. 1883. v »Letopisu Matice Slovenske« prvo znanstveno glasilo in še potem, ko je leta 1895. naturalistična struja prevzela vodstvo »Ljubljanskega Zvona«, je kot predsednik Slovenske Matice in urednik Knezove knjižnice vplival na razvoj naše moderne: Meško sam pravi, da mu je izmed njegovih literarnih učiteljev edini Levec vedel povedati kaj tehtnega, plovitega za bodočnost; in prav tako se ga tudi Ivan Cankar, ki je bil Levec njegov učitelj na realki, spominja z največjo hvaležnostjo.

Svoja otroška leta je Levec preživel na Jézici pri Ljubljani (pri Florjančku), kjer se je rodil 4. julija 1846, in v Radomlju pri Kamniku, kamor se je preselil l. 1849. Ko je hodil v ljubljansko ljudsko šolo in v gimnazijo, je bival pri stari materi pod Rožnikom. Že kot gimnazijec se je začel živo zanimati za literaturo, za Prešerna, »Slovenski Glasnik« in za »Cvetje iz domačih in tujih logov«. »Slovenski Glasnik« je že leta 1862. natisnil prvo njegovo pesem o »Kamenitem lovcu«, zloženo po pripovedki o sv. Primožu nad Kamnikom. Levec je bil tačas tretješolec. Naslednji letniki (1864 do 1868) so prinesli še marsikatero njegovo pesem, med njimi tudi najbolj znano o »Cerkvici vrh gore, cerkvici beli«. Kmalu ga je združevalo prijateljstvo s Fr. Celestinom, z dve leti starejšim Jurčičem, ki so vsi s spoštovanjem gledali na Levstika kot na svojega literarnega voditelja. Kot domači učitelj pri Kersnikovih je pridobil tačas tudi Janka Kersnika za slovensko literaturo.

Ko je prišel 1867 na Dunaj študirat zgodovine, slovenščine in nemščine, je slovel kot živa delavna moč mladega slovenskega slovstvenega gibanja in Stritar je izbral poleg Jurčiča, Celestina in Jož. Ogrinca tudi njega, da preosnujejo Janežičev »Glasnik«. Tačas si je ravno z burno silo utirala mladina svojo pot v slovenskem slovstvu. L. 1866. je izšla Levstikova izdaja Prešernovih »Poezij«, 1867—1868 Stritarjeva kritična pisma v »Slovenskem Glasniku«, 1868 »Mladika«, 1869 »Stritarjeve pesmi«, 1870 Stritarjev »Zvon«. Pri tem gibanju je bil udeležen tudi Levec, pri »Zvonu« (1870) je sodeloval tudi kot pesnik. V tem času se je ogledal tudi po

¹ Dom in Svet 1916, str. 334; Slovenec 13. decembra 1916, št. 285.